

Секція 1. «Інноваційні технології вирощування, переробки та зберігання продукції рослинництва»

УДК 631.95:631.53.01:633.1

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ СУЧАСНОГО НАСІННИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Вожегова Р.А., доктор с.-г. наук, професор, академік НААН

Влащук А.М., кандидат с.-г. наук, професор, с.н.с.

Дробіт О.С., кандидат с.-г. наук

Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства НААН

Виробництво конкурентоспроможної та високоякісної сільськогосподарської продукції, зокрема зерна та продуктів його переробки, виступає основним фактором отримання стабільно високих прибутків та формування експортного потенціалу України на міжнародній арені. При цьому особливого значення у ринкових умовах господарювання набувають саме якісні показники запропонованої продукції. Якісний насіннєвий матеріал – запорука гарного врожаю, що є джерелом економічного зміцнення і процвітання. Отримати насіння високої якості в процесі післязбиральної доробки можна лише за умови використання сучасного обладнання і оптимальних технологій виробництва.

Оскільки продуктивні сорти та кондиційне насіння зернових культур виступають у якості одного з ключових та незамінних факторів впливу на інтенсифікацію та розширення процесу зерновиробництва, у центрі уваги сьогодні повинна знаходитись система господарсько-економічних відносин у галузі насінництва зернових культур, як окремої організаційно-економічної ланки зернового комплексу держави. Виходячи з цього, виникає об'єктивна необхідність у теоретичному осмисленні основ, основних принципів та проблем розвитку даної галузі АПК. Основним завданням сучасного насінництва зернових культур є відтворення здорового типового насіння різних сортів, з високими посівними якостями та врожайними властивостями, що досягається доцільним використанням для розмноження відібраного вихідного матеріалу, природно-кліматичних умов та комплексу агротехнічних прийомів, а також організаційних заходів по раціональному використанню насіння.

Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства НААН – єдина в Україні наукова установа, де створюють сорти та гібриди для зрощуваного землеробства. В науковій установі ведеться селекція по таким сільськогосподарським культурам: пшениця м'яка озима, кукурудза, люцерна, соя, соя овочева, томати, гуар, буркун, гарбуз, диня, кавун; в колекційних розсадниках досліджується багато цікавих нішевих культур. Відділ первинного та елітного насінництва ІКОСГ НААН безпосередньо працює над розв'язанням

прикладних завдань, розробкою методичних рекомендацій, впровадженням у виробництво науково-технічних програм та науковим забезпеченням агротехніки вирощування високоякісного посівного матеріалу. Основним напрямом наукової діяльності є розробка та удосконалення елементів технологій вирощування насіння сільськогосподарських культур, а саме вивчення процесу формування насінневої продуктивності зернових, зернобобових, круп'яних, олійних і технічних культур, а також методів їх прискореного розмноження.

З агротехнологічної та виробничо-господарської точки зору основне завдання галузі насінництва, як зернових, так і інших сільськогосподарських культур, полягає у розмноженні (виробництві) насіння високоврожайних сортів, у збереженні та поліпшенні його чистосортності та врожайних властивостей. Від ефективності функціонування системи насінництва зернових культур залежить рівень ефективності важливої та невід'ємної складової системи зерновиробництва – процесу сортозаміни та сортооновлення.

Система насінництва південного регіону країни побудована на науковій основі, яка забезпечує швидке розмноження та впровадження у виробництво нових сортів сільськогосподарських культур, виробництво сортового насіння в кількості, необхідній для забезпечення сівби та створення страхових фондів. У ринкових умовах сьогодення основою ефективного господарювання є використання інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур, які базуються на використанні високопродуктивних сортів та раціональному застосуванні оптимальних елементів технології.

Основними проблеми галузі насінництва є повільне впровадження у виробництво нових рекомендованих для поширення сортів і гібридів, недосконала схема виробництва елітного насіння по зернових та інших культурах; порушення агротехніки на насінницьких посівах, що призводить до біологічного і механічного засмічення сортів, зниження продуктивності рослин, посівних та урожайних властивостей насіння.

З метою прискореного розмноження нових (у тому числі перспективних) сортів рекомендовано якомога інтенсивніше використовувати:

а) способи вирощування сортових посівів, які сприяють підвищенню коефіцієнта розмноження насіння – застосування зрошення, оптимальних норми висіву та строків сівби, кращих попередників (пар, зернобобові), способів сівби тощо;

б) у первинному (добазовому) насінництві паралельно з використанням індивідуального добору використовувати масовий, який дозволяє скорочувати термін виробництва елітного (базового) насіння на 2–3 роки, збільшувати валові збори насіння у розсадниках розмноження, підтримувати високі сортоспецифічні, посівні та урожайні властивості насіння;

в) у первинному, елітному, репродукційному, а також у внутрігосподарському насінництві не допускати порушень сортової технології вирощування озимої пшениці та дотримуватись Закону України «Про насіння та посадковий матеріал», інших законодавчих актів.